

EBBE BECK-FRIIS:

Behövs investeringar?

Civilingenjör Ebbe Beck-Friis tar upp frågan om nödvändigheten av investeringar. Han analyserar orsakerna till och resultatet av företagens investeringar. Näringslivets vinstmöjligheter måste ökas om arbetslösheten skall kunna bekämpas. Blir villkoren för sparande i bank och aktier bättre, kommer också näringslivet att få det kapital som behövs för att en expansion skall kunna äga rum.

Varför investerades det så intensivt och med framgång under 50- och 60-talen?

Varför började det gå snett under 70-talet? Vi vet idag att de stora investeringar, som gjordes eller planerades att göras då, inte alltid var så lyckade; varvsbyggen för fartyg upp till en miljon ton, jättestålverk m m.

Storföretag föredrar att förvärva företag utomlands i stället för att investera i sysselsättning inom Sverige.

Får vi bara igång investeringarna så minskar arbetslösheten.

Dessa sätt att tänka och uttrycka sig möter man ofta i debatten Sverige ut ur krisen. Frågan är om det verkligen föreligger något direkt samband mellan investeringar och sysselsättning.

Påtagliga positiva effekter på sysselsättningen har de investeringar, som görs i form av nyföretagande och utökning av igång varande företag. Vill man få fram ökande investeringar i detta hänseende, bör man se till företagandets och företagets situation.

Att starta nya företag eller expandera igång varande, dvs investera, innebär risktagning och för denna måste beslutsfattaren kunna räkna med kompensation i form av att den förväntade avkastningen skall vara högre än normal bankränta eller annan alternativ kapitalplacering. Dessutom måste skattesituationen vara sådan, att vinsten till rimlig del kommer risktagaren eller investeraren tillgodo. Samhället kompenserar inte företagaren vid felinvesteringar.

Det som gjorde att 50- och 60-talen, nu så här efteråt, av oss bedöms som lyckade, kan förklaras av ett antal samverkande faktorer, som gjorde företagandet betydligt lättare:

- det rådde genomgående negativ realränta och man profiterade på småspararnas okunnighet om denna realitet
- staten konkurrerade inte om sparmedlen med några större volymer räntestegrande obligationer
- under 70-talet stiftades i genomsnitt var tionde dag någon lag eller föreskrift, som försvårade företagandet, samtidigt som skatteskärpning utan like tidigare ägde rum.

En ytterligare bidragande förklaring till att investeringarna nu, kanske med rätta, ligger lågt, är att den tekniska utvecklingen går så snabbt, att man inte vet, vad som lönar sig att investera i.

Den normala konsekvensen av en investering är höjd produktivitet, dvs lägre sysselsättning per producerad enhet. I den modernaste franska fabriken för tillverkning av färgteapparater går det tex åt knappt en arbetstimme sammanlagt per producerad enhet.

Ett brobygge bör för att vara motiverat, ge större antal sparade chaufförstimmar än det antal timmar arbete som går åt för att bygga bron. För landet innebär brobygget totalt lägre transportkostnader.

De viktigaste skälen till beslut om investeringar är att få ner produktionskostnaderna samt att utveckla nykonstruktioner och marknadsföring för att kunna försvara sin marknad. Skulle Volvo eller LM Ericsson avbryta utvecklandet av ny teknik, dvs investeringarna i teknisk utveckling, skulle konkurrenterna snart med ny teknik och nya modeller ta hand om både export- och hemmamarknader. Konkurrentens tryck och erfarenheten av existerande teknik ger ständigt impulser till produktutveckling, som i sig tvingar fram investeringar.

Slutsatser

De slutsatser man kommer fram till är att

- investeringar innebär allmän ekonomisk aktivitet men är inte något instrument för sysselsättning
- pressa inte näringsliv och samhälle att investera, det kan innebära kapitalförstoring och riskerar to m att sysselsättningen minskar
- är man främst intresserad av att öka sysselsättningen, bör man se över näringslivets villkor
- det är nödvändigt att det politiska klimatet i landet är sådant, att företag och enskilda investerare så att konjunkturläget sänks och därmed marknaden försvaras
- företagets uppgift är i första hand att överleva, dvs försvara sina marknader och helst också skapa vinst
- så att deras framtid tryggas
- när företag genom köp förvärvar andra företag, inom eller utom landet, är det ett led i deras tillväxtstrategi
- Svenska företags etableringar utomlands leder genomgående till ökad export från Sverige och kan inte uppfattas som något man gör i stället för att skapa sysselsättning inom Sverige
- Ett köp av ett företag i Sverige betyder inte heller betyda ökad sysselsättning
- när man inom näringslivet vill gå igång tillverkning av en ny produkt ser man i första hand efter om det finns något företag till salu eller som man skulle kunna samarbeta med
- att investeringen blir så liten som möjligt i relation till den produktion man vill uppnå
- större delen av svenska företag är dominerande försäljning utomlands

och ett stort antal utländska multinationella företag har betydande tillverkning i Sverige. Det finns alltså en hel del vi är bra och konkurrenskraftiga på och det gäller att stimulera detta - det är speciellt viktigt att storföretagens situation inte försvåras: de 25 största företagen står för 75% av exporten

- när företag och enskilda placerar spar- och vinstmedel i från samhällelig synpunkt perverterade ändamål, är det inte placeraren som gör fel. Orsaken är missriktad beskattning av produk-

tiva investeringar

- speciellt sorgligt skulle det vara, om en alltför stor andel av de svenska storföretagen, genom skattediskriminering av den svenska spararen, kom i utländska händer.

Vill vi bekämpa arbetslösheten, måste den ekonomisk-politiska situationen i landet göras sådan att näringslivets vinstmöjligheter ökas.

Behandlar man sparandet i bank och aktier litet korrektare, kommer näringslivet att få det kapital som behövs och önskvärd expansion att äga rum.